

vědecké přípravy a také postavení mladé graduované inteligence v té či oné společnosti. Jde do velké míry o hodnoty, cíle a funkce, které ta která společnost spojuje s vyšším universitním vzděláním, akademickým výzkumem a s „nepraktickým společenstvím“ vědců.

Jiří Pešek

Miroslav Novák, ***Mezi demokracií a totalitarismem. Aronova politická sociologie industriálních společností 20. století.*** Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2007, 216 s.

Autor recenzované publikace – profesor politologie na Universitě Karlově v Praze Miroslav Novák – bezpochyby patří k největším znalcům francouzské politologie a sociologie u nás. Byl k tomu ostatně už jaksí předurčen svým studiem a později i působením ve francouzsky mluvících regionech Švýcarska (Lausanne a Ženeva) před listopadem 1989. V popředí jeho zájmu o (nejen) francouzské společenské vědy pak vždy stál jeden z nejvýznamnějších teoretiků politiky 20. století, Raymond Aron. Novákův zájem o Arona se již dříve projevovat „drobnějšími“ texty a také editorskou činností. Z novějších publikačních počinů jmenujme alespoň jeho editorství monotematického bloku studií o Aronovi, který byl uveřejněn v Sociologickém časopise č. 5/2005. Novákovu knihu o Raymondovi Aronovi z prosince 2007 (opravený dotisk prvního vydání vyšel koncem roku 2008) pak tedy můžeme chápat jako jakési vyvrcholení jeho zájmu o tohoto pozoruhodného a z mnoha hledisek výjimečného představitele moderních společenských věd.

Novákův vztah k Aronovi se neomezuje na „pouhou“ znalost jeho díla. Je dán rovněž tím, že sám Novák je Aronem metodologicky a teoreticky inspirován a ovlivněn a že jeho vlastní dílo je beze vší pochybnosti „aronovské“. Vzpomeňme v této souvislosti alespoň jeho české knižní tituly *Systémy politických stran. Úvod do jejich srovnávacího studia* (Praha: Sociologické nakladatelství, 1997), na jehož „aronovskou“ podstatu v předmluvě k této knize upozornil Václav Bělohradský (s. 9), nebo *Jakou demokracií pro nové demokracie? Konsensuální model, efektivita a kulturně homogenní země* (Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy university, 2001).

Vraťme se však k recenzované publikaci. Miroslav Novák ve své knize neanalyzuje „celého“ Arona, nýbrž v souladu se svým odborným zaměřením se věnuje především sociologické a politologické rovině Aronova díla. Dalším oblastem Aronova zájmu, hlavně filosofii dějin a teorii mezinárodních vztahů, je zde věnováno méně pozornosti, ačkoliv tyto otázky nejsou kvůli zohlednění komplexnosti Aronova politického myšlení ponechány stranou.

Knih je rozdělena do tří základních částí. První část nese název *Industriální společnost*, druhá část se nazývá *Ideologie a totalitarismus* a třetí část je nazvaná *Aro-*

nův odkaz dnes. Pouhé pojmenování jednotlivých kapitol ale samozřejmě nevystihuje předmět analýzy v jeho úplnosti. Recenzovaná kniha sice není velká svým rozsahem (má něco málo přes 200 tištěných stran), ale je obsahově vyčerpávající. Mám tím na mysli zejména přístup, který spočívá nikoliv v „pouhém“ vysvětlení jediné Aronových postojů a tezí, nýbrž také v doplnění této explanace o plnohodnotnou analýzu mnoha problematických okruhů z oblasti teorie politiky opřenu o neobyčejně široký seznam citované odborné zahraniční i domácí literatury.

Tak například v první části knihy nazvané *Industriální společnosti* najdeme mimo jiné nejen výklad dnes již klasické Aronovy teorie primátu politiky, ale narazíme v ní rovněž na související koncepce politických režimů a politického stranictví. Kapitola *Ideologie a totalitarismus* je obsahově rozsáhlou a teoreticky ucelenou analýzou fenoménu totalitarismu, totalitní ideologie, marxismu a komunistických režimů, ve které autor Novák zkoumá nejen příslušné Aronovy teze, ale dozvíme se od něj rovněž, jak tuto problematiku chápali Hannah Arendtová, Alain Besançon, Raymond Boudon, Zbigniew Brzezinski, Dominique Colas, Carl J. Friedrich, Elie Halévy, Guy Hermet, Leszek Kołakowski, Jean Leca, Juan J. Linz, Martin Malia, Rio Preisner, Giovanni Sartori a mnoho dalších autorů. To vše je zasazeno do vzájemných nejen teoretických, ale také historických souvislostí (i tím je Novákova kniha užitečná také historikům dějin dvacátého století). Podobně podnětná je rovněž kapitola *Aronův odkaz dnes*, ve kterých se Miroslav Novák dotýká otázek diskusí o srovnávání nacismu a komunismu (kromě pochopitelně Arona zmiňuje mimo jiné Alaina Besançona a Tzvetana Todorova), problematiky evropské integrace, diskusí o liberální a neliberální demokracii (Friedrich A. von Hayek, Karl R. Popper, Fareed Zakaria) a v neposlední řadě také otázky stability a efektivity demokratických režimů (Maurice Duverger, Arend Lijphart, Seymour M. Lipset, Giovanni Sartori). Ve všech těchto případech nás pak Miroslav Novák seznamuje také s vlastními, v mnoha ohledech pozoruhodnými koncepcemi.

Novákovu knihu je tedy nutno chápat nikoliv jako „převyprávění“ Aronových koncepcí, ale jako originální teoretický spis. V jeho publikaci však najdeme ještě jeden příznačný prvek, který ji staví nad rámec pouhé odborné biografie, a tím je jeho důraz na metodologii jako na důležité kritérium pro správné myšlení a chápání ve společenských vědách. Jestliže jsem na začátku uvedl, že autor je „aronovec“, pak právě zde se tato jeho charakteristika projevuje s plnou silou. Kniha je napsaná v duchu empiricko-analytických tradic společenských věd. Novákovi je, stejně jako Aronovi, cizí normativní přístup. Chceme-li dojít k relevantním závěrům, měli bychom vycházet z fakt, která nás obklopují, a nikoliv z apriorních vizí a jediných pravd. Miroslav Novák nám tuto skutečnost implicitně připomíná na každé straně své publikace a v tomto smyslu můžeme také jeho knihu o Aronovi chápat jako svébytný metodologický spis.

Kdyby čtenář rezignoval na hlubší teoretické a metodologické aspekty Novákovy knihy a používal by ji jenom jako informační příručku o Aronovi, byl by s ní i tak spokojen. Přispívá k tomu přehledná a logická struktura práce a autorovo kul-

tivované, jasné a přesné vyjadřování. Miroslav Novák dbá jedné z důležitých zásad psaní vědeckého textu, kterou je sdělnost (s výjimkou jednoho citátu na straně 75, který „pozapomněl“ přeložit z angličtiny do češtiny; jedná se však skutečně o jedno zcela nepodstatné opomenutí). Díky tomu jsou analýzy i těch nejsložitějších otázek, kterými se v knize zabývá, dobře srozumitelné. Autor precizně pracuje s rozsáhlým odkazovým aparátem, a dává tak čtenáři dobrý návod k eventuální práci s další literaturou. Je dále vhodné vyzdvihnout dvě přílohy. První přílohou je chronologický seznam Aronových knižních publikací ve francouzštině (s. 173–88), doplněný navíc o informace o překladech do jiných jazyků včetně češtiny (titulů v češtině bohužel není příliš mnoho). Druhou přílohu tvoří výběr knižních publikací (včetně monotematických čísel časopisů), který byly o Aronovi ve světě vydány (a také tří internetových odkazů na stránky k Aronově dílu) (s. 189–90). Užitečný je jmenný rejstřík a nakonec i grafická úprava knihy je na dobré úrovni.

Bývá „dobrým zvykem“, že součástí recenzí jsou kritické poznámky na adresu autora a jeho publikace. V případě této knihy lze však učinit výjimku. Nemá-li být recenzentova kritika sportem či projevem jeho nadměrné pedanterie, potom je v tomto případě nadbytečná a bezdůvodná. Novákova kniha je nesmírně zajímavá, intelektuálně podnětná a v neposlední řadě dobře napsaná. Nejen, že zaplňuje prázdné místo na našem knižním trhu, ale představuje také hodnotnou analýzu jak Raymonda Arona samotného, tak i řady problematických okruhů z oblasti teorie politiky, sociologie a zprostředkovaně rovněž moderních dějin.

Michal Kubát

Thomas F. Remington, *Politics in Russia*. New York: Pearson/Longman, 2008, 270 s.

Poměrně nic neříkající název publikace, Politika v Rusku, si hned na úvod vyžaduje stručné objasnění svého obsahu a charakteru, a také tak snad potvrzení či vyvrácení očekávání čtenářů. Pod tak široký pojem, jakým je politika, autor skryl monografii usilující o představení vývoje politického dění v Rusku od rozpadu Sovětského svazu do současnosti (datově sahající ke konci roku 2006). Vytkl si tedy velmi obtížně uchopitelný a jistě i ambiciózní záměr, nicméně v jeho prospěch může svědčit dlouhodobá odborná činnost na Emory University of Atlanta i fakt, že s tématem pracuje taktéž dlouhodoběji, neboť recenzovaná publikace vychází již v pátém a přepracovaném vydání. Jako nosná osa publikace tak stojí komplikovaný a bolestný proces ruské politické tranzice obsahující plno problematických otázek, na jehož konci se (zatím?) nachází neméně problematický režim, který je možno plně ztotožnit s osobou dnes již bývalého prezidenta Putina. Problematický proto, že formálně stojí na normativně i institucionálně demokratickém základě, ale jeho